

Зміст

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	2
1.1. Мета і завдання підготовки бакалаврської роботи	3
1.2. Порядок визначення і затвердження тематики дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти	4
1.3. Порядок призначення і затвердження наукових керівників	5
1.4. Організаційні етапи написання дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти	6
1.5. Контроль за виконанням дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти	7
2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ДИПЛОМНИХ РОБІТ НА ЗДОБУТТЯ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	8
2.1. Вимоги до змісту бакалаврської роботи	8
2.2. Обсяг бакалаврської роботи	8
2.3. Вимоги до структури бакалаврських робіт	8
2.3.1. Титульний аркуш (Додаток Б);	8
2.3.2. Зміст.	9
2.3.3. Перелік умовних позначень.....	9
2.3.4. Вступ.	9
2.3.5. Основна частина.....	10
2.3.6. Висновки	11
2.3.7. Список використаних джерел (додаток Д).	11
2.3.8. Додатки.	11
3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ.....	12
3.1. Загальні вимоги до оформлення бакалаврських робіт	12
3.2. Оформлення розділів (підрозділів)	12
3.3. Нумерація	12
3.4. Вимоги до оформлення додатків	13
3.5. Вимоги до оформлення списку використаних джерел та правила цитування	13
4. Захист роботи	16

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

Бакалавр – освітній ступінь вищої освіти в Україні, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми. Підготовка бакалавра завершується захистом бакалаврської дипломної роботи.

Бакалаврська робота – це творча дослідницька робота, яка виконується самостійно, свідчить про вміння автора працювати з літературою, узагальнювати й аналізувати фактичний матеріал, використовувати теоретичні знання і практичні навички, отримані під час оволодіння освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», має елементи наукового дослідження.

Робота студента над бакалаврською темою пов'язана із поглибленим вивченням теорії міжнародних відносин та за окремими предметними галузями науки, які вивчають студентом протягом трьох попередніх років навчання.

Необхідним елементом написання бакалаврської роботи постає зведенням у систему раніше здобутих знань і оновленням їх у процесі практичного вирішення поставленої проблеми на основі теоретичних знань. На основі проведеної науково-аналітичної роботи перед студентом ставиться вимога використання раніше здобутих компетентностей формувати висновки з приводу обраної проблеми.

Безсумнівним елементом залишається формування та розвиток компетентностей самостійного дослідження та експериментування. Підготовка бакалаврської роботи за обраною спеціальністю підвищує наукову ерудицію студента, розширює пізнавальні інтереси, поглиблює теоретичну підготовку майбутнього фахівця у сфері міжнародних відносин. Використання іноземних джерел та літератури у процесі дослідження сприяє закріпленню навичок роботи іноземною мовою.

При написанні бакалаврської роботи студент повинен керуватися положеннями Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Матеріали науково-методичної ради, розробленої Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника та факультетом історії, політології і міжнародних відносин, Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, наведеними нижче методичними вказівками до виконання, оформлення та захисту дипломних робіт на спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». До загальних вимог написання бакалаврської роботи слід віднести наступні.

Бакалаврська робота виконується за темою, що затверджується на засіданні кафедри міжнародних відносин, в рамках, якого, також, призначаються наукові керівники відповідно до запланованого навантаження по кафедрі.

Мова бакалаврської роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних та синтаксичних помилок.

Пряме переписування матеріалів з різноманітних джерел без вказання автора є неприпустимим і тому по тексту бакалаврської роботи мають бути відповідні посилання на відповідні джерела.

Термін завершення написання бакалаврської роботи – перший тиждень травня. Протягом другого тижня відбувається попередній захист бакалаврської роботи та

рекомендується робота для проходження перевірки на збіжність тексту в університетській системі: StrikePlagiarism або UniCheck. У випадку доопрацювання студенту дається час для доопрацювання – 1 тиждень. Опісля проходження перевірки на збіжність тексту, бакалаврська робота має бути представлена керівникові роботи для підготовки відгуку, на нормо-контроль, завідувачу кафедри на затвердження та на рецензування рецензентами.

1.1. Мета і завдання підготовки бакалаврської роботи

Метою підготовки бакалаврської роботи є систематизація, закріплення та поглиблення теоретичних знань, а також виявлення рівня професійно-практичної готовності майбутнього фахівця щодо практичної діяльності при постановці та вирішенні конкретних завдань. Окрім того важливим елементом, підтвердження здатності до аналітичної оцінки у сфері міжнародних відносин як цілісного об'єкту так і окремих його предметних галузей.

Бакалаврська робота повинна представляти закінчену розробку актуальної наукової та практичної проблеми з міжнародних відносин. Вона повинна:

- бути актуальною, мати новизну, виконуватись на рівні сучасних досягнень науки про міжнародні відносини;
- мати спрямування на становлення аналітично-практичних завдань майбутньої професійної діяльності фахівця з міжнародних відносин;
- стимулювати у студентів творчий пошук нових пріоритетних наукових рішень;
- вимагати опрацювання спеціальної наукової і методичної літератури, актуальних законодавчих актів у сфері міжнародних відносин та зовнішньої політики, аналітичних звітів;
- пов'язуватись з планами наукових досліджень керівника та кафедри, міжнародних відносин;
- узагальнювати і розвивати науково-дослідницькі уміння студента.

Головними завданнями підготовки бакалаврської роботи є:

- поглиблення знань студентів з актуальних проблем відповідної навчальної дисципліни, які вписані в навчальний план спеціальності;
- розширення й поглиблення теоретичних знань студентів з обраної проблеми, систематизація і аналіз сучасних наукових підходів до розв'язування теоретичних та практичних завдань у сфері міжнародних відносин;
- удосконалення умінь та компетентностей студентів самостійно організовувати та проводити наукові дослідження актуальної проблеми з міжнародних відносин; розвиток умінь студентів застосовувати здобуті теоретичні знання під час вирішення конкретних наукових завдань;
- удосконалення компетентностей самостійної роботи студентів із фаховою науковою літературою й розвиток умінь критичного опрацювання наукових інформаційних джерел;
- формування здатності студентів до самоосвіти і саморозвитку, самостійної дослідницької роботи у майбутній професійній діяльності.

Бакалаврська робота є ефективнішою, якщо логічно продовжує тематику курсової роботи або діяльність студента у науковому студентському гуртку чи проблемній групі. Робота над бакалаврським дослідженням вимагає систематизації загальних філософських, та конкретно-наукових методичних знань, їх поглиблення у процесі розв'язування визначеної проблеми пов'язаної, набуття умінь проведення експериментального пошуку, активізації творчої самостійності та ініціативи студента. Не менш важливим є поглиблення знань з методологічних підходів теорії міжнародних відносин.

1.2. Порядок визначення і затвердження тематики дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Тематика бакалаврських робіт визначається кафедрою міжнародних відносин на жовтневому засіданні і пропонуються студентам у VII семестрі. Тематика повинна відповідати професійним завданням, зафіксованим в освітній програмі спеціальності і сформована під час формування дисциплін варіативної частини.

Тематика бакалаврських робіт оновлюються у кожному навчальному році. Студентам надається право запропонувати свою тему з обґрунтуванням доцільності її розробки. У таких випадках перевагу надають темам, які безпосередньо пов'язані з місцем майбутньої професійної діяльності випускника або місцем проходження виробничої практики.

Не пізніше кінця першого місяця навчання у VII семестрі теми обговорюють і затверджують на засіданні кафедри міжнародних відносин та призначають наукових керівників роботи відповідно до специфіки наукової діяльності наукового керівника та затвердженого розподілу навантаження викладачів на кафедрі. Загальний список усіх бакалаврських робіт, які виконуватимуться на кафедрі, затверджуються вченою радою факультету історії, політології і міжнародних відносин.

Зміни або уточнення у формулюванні затвердженої теми можуть бути внесені лише за об'єктивних причин та за згодою наукового керівника. Будь-яка довільна зміна студентом теми своєї роботи не допускається.

Не менш важливим елементом вибору теми бакалаврської роботи є бажання проходити виробничу практику у вибраній студентом дипломатичній установі. Відповідно до Інструкції МЗС від 2004 року, для проходження практики студентами у дипломатичних установ, має бути аргументація одночасного провадження дослідження, яке стосується напрямку чи специфіки діяльності установи.

Основними критеріями вибору теми бакалаврського дослідження є:

- актуальність, елементи новизни і перспективність обраної теми;
- ступінь вивчення теми у науковій літературі;
- наявність доступної для студента і достатньої для розкриття теми джерельної бази;
- можливість виконання теми на кафедрі міжнародних відносин;
- зв'язок теми з конкретними науковими планами та довгостроковими програмами кафедри міжнародних відносин;
- можливість отримання від впровадження результатів дослідження науково-освітнього та професійного ефекту;
- особисті наукові інтереси студента.

Тема бакалаврської роботи повинна бути короткою, окреслювати межі проведення дослідження, відображати мету і відповідати змісту роботи. У назві не можна вживати скорочення та абревіатури, потрібно уникати використання ускладненої термінології. Не допускається починати назву зі слів «Вивчення процесу...», «Дослідження шляхів...», «Розробка і дослідження...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання...» тощо.

Обираючи тему бакалаврської роботи з тематики, запропонованої кафедрою, здобувач освітнього рівня «Бакалавр» повинен зорієнтуватись у тому, щоб дослідження, здійснене в процесі розробки бакалаврської роботи, можливо було продовжити в подальших наукових пошуках, а особливо у тому випадку, коли студент планує навчання на ОР «Магістр». Оскільки запропонована тематика бакалаврських робіт не може охопити усі актуальні проблеми

міжнародних відносин, перелік може бути розширений, в тому числі і з врахуванням наукових інтересів студентів.

При виборі теми бакалаврської роботи необхідно надавати перевагу тим дослідженням, результати яких можуть бути використані у майбутній професійній діяльності. Допомогу студентові при виборі (формулюванні) теми може надати науковий керівник. Назва бакалаврської роботи повинна бути лаконічною, відповідати обраній проблемі та суті дослідження. Тема бакалаврської роботи вказується на титульній сторінці (Додаток А).

Після вибору теми студенту необхідно розробити план роботи. Самостійно складений студентом план обговорюється з науковим керівником. Від моменту вибору теми до подання чорнового варіанту плану дослідження науковому керівнику студенту дається 1 місяць (30 календарних днів).

Протягом цього періоду, студент здійснює первинний збір джерельної бази, який включає як самостійний пошук так і пошук джерел, які рекомендовані науковим керівником. На основі зібраної попередньо літератури здійснюється попередній огляд та формується зміст роботи

План включає: вступ; 3 взаємопов'язані і логічно побудовані розділи та 2 підрозділів до кожного розділу, що дозволяють розкрити тему; висновки. План роботи повинен бути складним, в залежності від теми і задуму автора, зокрема, мети і завдань, які він має намір реалізувати.

Необхідно, щоб складові частини бакалаврської роботи були взаємопов'язані між собою. Так, визначені у вступі завдання складають зміст основної частини роботи, а у висновках підводяться підсумки проведеного дослідження. У процесі роботи план може уточнюватися. Остаточний відкоригований план роботи відображається у змісті, де перелічуються заголовки усіх структурних частин роботи і вказуються сторінки, на яких вони починаються.

1.3. Порядок призначення і затвердження наукових керівників

Науковими керівниками дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти призначають висококваліфікованих фахівців кафедри міжнародних відносин з числа професорського та науково-педагогічного персоналу кафедри. Основною умовою призначення наукового керівника з написання бакалаврського дослідження є те, що він має бути провідним фахівцем з питань, що висвітлюються в роботі, здатні надати студентові суттєву організаційно-методичну допомогу в підготовці роботи, її оформленні та захисті.

Призначення керівником бакалаврської роботи асистента кафедри можливе лише за рішенням Вченої ради факультету історії, політології і міжнародних відносин. У випадках, коли робота має прикладний характер, до керівництва її виконанням можуть залучатися висококваліфіковані фахівці з галузей, які дотичні до міжнародних відносин.

Основні обов'язки наукового керівника бакалаврської роботи:

- 1) допомога студентові у виборі теми;
- 2) погодження завдань на бакалаврську роботу, календарного плану її виконання, систематична перевірка виконання календарного плану студентом;
- 3) допомога студентові при розробленні плану (змісту) бакалаврської роботи;
- 4) надання необхідних консультацій з питань порядку, послідовності виконання роботи, визначення змісту та обсягу відповідних частин роботи;
- 5) надання допомоги студенту в доборі наукових джерел, які доцільно використовувати при виконанні роботи;

- 6) перевірка виконання студентом проміжних етапів підготовки бакалаврської роботи й надання допомоги в її науковому редагуванні;
- 7) систематичний контроль щодо якості виконання бакалаврської роботи;
- 8) спрямування студента у питаннях апробації бакалаврської роботи;
- 9) підготовка висновку на засідання кафедри про допуск бакалаврської роботи до захисту в Екзаменаційній комісії;
- 10) підготовка письмового відгуку на бакалаврську роботу;
- 11) консультування студента з приводу визначення предмету та об'єкту теми бакалаврського проєкту;
- 12) вчасно подати відгук на бакалаврську роботу (не пізніше за 5 днів до захисту).

Основні права наукового керівника:

- 1) вимагати від студента дотримання встановленого графіку виконання бакалаврської роботи;
- 2) висловлювати зауваження до бакалаврської роботи загалом або окремих її частинах та повернення роботи студенту на додаткове опрацювання;
- 3) вимагати виправлення помилок змістового чи граматичного характеру;
- 4) приймати рішення про невідповідність бакалаврської роботи встановленим вимогам з інформуванням про це студента та завідувача кафедри, на якій виконується робота;
- 5) вимагати від студента роботи з дотриманням вимог академічної доброчесності та робити покликання на запозичені ідеї та матеріали в повному обсязі.

1.4. Організаційні етапи написання дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Після визначення на кафедрі теми студент із науковим керівником розробляє індивідуальний план-графік виконання бакалаврської роботи із зазначенням усіх етапів та офіційних термінів виконання. Графік підписується студентом, науковим керівником та затверджується на засіданні кафедри міжнародних відносин. Графік складається у двох примірниках, один з яких одержує студент, другий – зберігається на кафедрі. Зміна плану-графіка виконання бакалаврської роботи допускається тільки за згодою наукового керівника (Додаток Б. Форма завдання на бакалаврську роботу). Графік та план бакалаврської роботи затверджується протягом другого місяця навчання у VII семестрі. Відповідальність за своєчасне затвердження графіку та змісту лежить на здобувачу.

Над бакалаврською роботою студент працює під контролем наукового керівника протягом всього навчального року. Організаційно процес написання бакалаврської роботи складається з таких етапів:

- підготовчого, який починається з вибору студентом теми й отримання індивідуального завдання від бакалаврської роботи щодо питань, які необхідно вирішити: ознайомлення зі станом проблеми, збирання фактичних матеріалів, проведення необхідного огляду та аналізу аналогічних розробок та їх застосувань у відповідних галузях тощо;
- основного, який реалізовується відповідно до вимог щодо організації наукового дослідження і передбачає на основі вивчення досвіду роботи збирання фактичного матеріалу та його опрацювання, викладення тексту роботи згідно з її структурою, формулювання висновків та рекомендацій;
- підсумково-оформлювального, який завершується орієнтовно за місяць до захисту роботи на засіданні Екзаменаційної комісії. На цьому етапі робота повинна бути повністю виконана та перевірена керівником;

– заключного, який включає проходження перевірки на збіжність тексту, отримання відгуку керівника та рецензії на бакалаврську роботу від кваліфікованого спеціаліста відповідного профілю (за яким виконувалася робота), проведення попереднього захисту на кафедрі міжнародних відносин та фіксування його результату у протокол засідання кафедри про допуск до захисту і подання роботи до Екзаменаційної комісії (ЕК).

1.5. Контроль за виконанням дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Безпосередній контроль за підготовкою бакалаврської роботи відповідно до календарного плану здійснює науковий керівник. Інформація наукових керівників про хід виконання студентами бакалаврських робіт заслуховується на засіданнях кафедри міжнародних відносин двічі впродовж навчального року – у січні та квітні. При цьому визначається спроможність студента справитися з роботою, які у нього виникли труднощі та необхідність вживання заходів щодо їхнього подолання.

Кафедра має право не пізніше як за 20 днів до початку підсумкової атестації рекомендувати відсторонення студента від виконання роботи, якщо вона не буде виконана вчасно з причин його неорганізованості чи недисциплінованості, що обов'язково фіксується в рішенні кафедри. Це є підставою для порушення клопотання про відрахування студента за невиконання навчального плану спеціальності 291 «міжнародні відносини, суспільні кваліфікації та регіональні студії».

2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ДИПЛОМНИХ РОБІТ НА ЗДОБУТТЯ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Вимоги до змісту бакалаврської роботи

Зміст кваліфікаційного дослідження повинен відповідати стандартам вищої освіти. Робота має бути актуальною, скерованою на новітні методи теоретичного й експериментального дослідження, розкривати самостійне дослідження автора, відображати практичне значення одержаних результатів, їх апробацію та впровадження в сферу практичної діяльності.

Дипломна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти готується державною мовою у вигляді спеціально підготовленої наукової праці на правах рукопису в твердій палітурці та в електронній формі.

2.2. Обсяг бакалаврської роботи

Обсяг бакалаврської роботи залежить предметно-об'єктної характеристики та може варіюватися. Однак мінімальні вимоги до написання роботи є наступними.

Обсяг роботи має бути не менше ніж 45 основного тексту сторінок друкованого тексту, без урахування додатків і списку літератури. Основним текстом вважається той, який написаний автором, який вміщає в собі «ВСТУП», «РОЗДІЛИ» та «ВИСНОВКИ». Верхня межа обсягу роботи є варіативною та залежить від теми роботи. Втім не рекомендується перевищувати 85 сторінок основного тексту.

Рекомендований обсяг структурних елементів, який становить найменше значення:

Вступ – 3-5 сторінок.

Мінімальний обсяг підрозділу – 7 сторінок.

Відповідно обсяг першого розділу – 14-16 сторінок, який не може перевищувати 25% власного тексту.

Обсяг другого та третього розділів складає 20-22 сторінки.

Висновки – не менше 4 сторінок.

Аркуші роботи повинні мати поля: ліве – 30 мм, зверху – 20 мм, праве – 10 мм, знизу – 20 мм. Шрифт повинен бути чітким, чорного кольору, з однаковою щільністю тексту. Абзацний відступ має бути однаковим по всій роботі – 1,25.

2.3. Вимоги до структури бакалаврських робіт

Відповідно до специфіки спеціальності встановлюються наступні обов'язкові структурні елементи. Ними є:

2.3.1. Титульний аркуш (Додаток А);

В Титульному аркуші інформація подається в наступному порядку:

- найменування вищого навчального закладу, де виконана бакалаврська робота;
- назву підрозділу;
- назву кафедри;
- освітній рівень, на який претендує здобувач;
- тему бакалаврської роботи;
- прізвище, ім'я, по-батькові автора;
- найменування спеціальності;

- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника;
- відомості про рецензентів;
- місто і рік захисту роботи. (див. Дод. А).

Титульна сторінка бакалаврської роботи підписується завідувачем кафедри до захисту

2.3.2. Зміст.

Зміст подають на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок вступу, усіх розділів, підрозділів та пунктів, висновків, списку використаних джерел, додатків. (Додаток В. Зразок оформлення змісту бакалаврської роботи).

2.3.3. Перелік умовних позначень.

Такий перелік вводиться, якщо в роботі вжита специфічна термінологія, маловідомі скорочення, нові символи тощо. Перелік друкується двома колонками, у яких ліворуч за абеткою наводять скорочення, праворуч – їхня детальна інтерпретація. Якщо спеціальні терміни, символи, позначення повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

2.3.4. Вступ.

Обсяг вступу не повинен перевищувати 2–3 сторінки. У вступі розкривається сутність наукової проблеми та її значущість, стан розробки й обґрунтування необхідності проведення дослідження та подається загальна характеристика роботи у такій послідовності:

Актуальність теми. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими вже підходами до розв'язання проблеми обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки. Автор визначає науково-практичну та суспільну значущість теми наукового дослідження. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Обов'язково потрібно зазначити роль автора у виконанні цих науково-дослідних завдань.

Мета і завдання дослідження. Формулюється мета роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Мета – це кінцевий науковий результат, якого прагне досягти автор роботи у процесі власного дослідження. Не потрібно формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що такі слова вказують не на саму мету, а на засіб її досягнення. Мета бакалаврської роботи реалізується через конкретні завдання, які потрібно вирішити для цієї мети.

Завдання дослідження повинні розкривати мету і формуються переліком дій: «вивчити...», проаналізувати...», «встановити шляхи...», «обґрунтувати...», «визначити...», «виявити сутність...», «узагальнити...», «сформулювати пропозиції...» та інші. Вирішення завдань становитиме зміст розділів і підрозділів бакалаврської роботи. Це важливо, тому що назви таких розділів мають відповідати конкретним завданням і результатам дослідження. Для окремих спеціальностей (Історія та археологія тощо) необхідно визначити хронологічні рамки та територіальні межі бакалаврської роботи, які визначаються тематикою.

Наступною складовою вступу є визначення *об'єкта та предмета* бакалаврського дослідження. При визначенні **об'єкта і предмета** дослідження слід виходити з того, що об'єкт є ширшим, ніж предмет. Якщо об'єкт дає відповідь на питання «що досліджується», то предмет визначає окремі аспекти аналізу досліджуваної проблеми.

Об'єкт і предмет співвідносяться як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка й стане предметом дослідження. Саме на предмет спрямована увага автора, оскільки він має визначати назву роботи.

Візьмемо для прикладу умовну тему «Двосторонні польсько-німецькі відносини на сучасному етапі». Об'єктом будуть двосторонні відносини, адже пошукувач буде проводити дослідження, збирати теоретичний (методологія дослідження) та емпіричний матеріал (події, факти, статистичні дані) лише ті, які мають стосунок до польсько-німецьких відносин. Як

правило, об'єкт криється в темі дослідження. Виникає тоді питання, що ж таке предмет?. Як відомо двосторонні відносини складаються з багатьох вимірів: політичні, економічні, культурні, освітні, військові і etc. Власне ці виміри є свого роду предметом дослідження. Тому в процесі співпраці здобувача та наукового керівника окреслюються ті виміри, які є актуальними для двосторонніх відносин. Зауважимо, що правильний вибір об'єкта, а особливо предмету допоможе вірно сформулювати план проекту;

2.3.5. Основна частина.

Основна частина дипломної роботи може складатися з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Головні вимоги до наукового викладу результатів – точність, чіткість, стислість.

Кожний розділ починають з нової сторінки. В основних розділах дипломної роботи автор подає огляд літератури за темою та обґрунтовує вибір напряму досліджень, наводить методи вирішення задач та їх порівняльні характеристики, описує хід дослідження, з вичерпною повнотою викладає результати власних досліджень, якщо вони одержані. Автор повинен дати оцінку повноти вирішення поставлених задач, оцінку достовірності одержаних результатів та порівняти одержані результати з аналогічними результатами вітчизняних та зарубіжних дослідників, обґрунтувати необхідність додаткових досліджень. Кожний розділ закінчується сформульованими висновками із стислим викладенням наведених у розділі результатів.

В рамках основної частини роботи (обсяг – 45-65 сторінок) виконавець бакалаврської роботи повинен і виконати завдання, визначені у вступі і досягти поставленої мети роботи. Основна частина має включати 3 самостійні, але взаємопов'язані розділи, у яких розкриваються основні положення теми бакалаврської роботи. На основі опрацьованого матеріалу здійснюється розгорнутий виклад теоретичних положень та емпіричних даних, що досліджуються. Основна частина роботи повинна мати не описовий, а творчий, аналітичний характер. Важливо, щоб при написанні бакалаврської роботи була висвітлена позиція автора, його міркування щодо питань, які розглядаються, пропозиції щодо удосконалення сучасних двосторонніх відносин. Пошукувач повинен супроводжувати виклад матеріалу власними коментарями, завершувати кожне питання чи розділ коротким узагальнюючим висновком. Цей висновок повинен нести наукову новизну чи особисту думку автора до уже відомого матеріалу як результату проведеного дослідження.

Обов'язковим для бакалаврської роботи, яка є кваліфікаційною роботою для здобуття освітнього рівня «Бакалавр» зі спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» є перший розділ. В ньому автор інтелектуального доробку подає теоретико-методологічні засади дослідження. В першому підрозділі I розділу, як правило, подається повноцінний огляд шкіл та концепцій з теорії міжнародних відносин, які мають стосунок до теми дослідження. В другому підрозділі опціонально є кілька варіантів та його вибір залежить знову ж таки від теми дослідження. Серед варіантів можливі наступні: аналіз джерел, ретроспектива двосторонніх відносин чи інші. Варто звернути увагу на те, що перший розділ повинен становити 20-25 % від загальної кількості сторінок основного тексту роботи.

Другий та третій розділи – це проведення емпіричного дослідження.

Певну частку роботи складає цитування. У роботі не повинно бути переписаних з підручників положень і формулювань, а допускаються лише посилання на них. Цитати роблять дослідження вагомим з наукової точки зору, допомагають автору підтвердити свою думку чи спростувати інші твердження. При цитуванні слід дотримуватися як міри, так і певних правил. Цитату треба наводити у лапках, у тій формі, у якій вона подана у першоджерелі, і супроводжувати посиланням.

Своєчасне виконання бакалаврської роботи з обраної теми за вказаною проблемою залежить від організації здобувачем своєї праці. Для цього необхідно скласти план-графік виконання роботи, відмітити час на пошуки та вивчення необхідної літератури, збір та систематизування фактичного матеріалу, складення і написання першого варіанту роботи. При цьому важливо забезпечити виконання бакалаврської роботи у встановлений графіком освітнього процесу строк.

Розділи повинні мати бібліографічні посилання на літературу, що дозволяє аналізувати власні дані та порівнювати їх з даними інших джерел.

2.3.6. Висновки .

Висновки повинні містити чіткий виклад найбільш важливих результатів дослідження з пропозиціями та побажаннями щодо подальшого дослідження певної теми. Важливо, щоб сформульовані висновки відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, але й проблемні питання, а також конкретні рекомендації щодо їхнього усунення. Ознайомлення з текстом висновків повинно сформулювати уявлення про ступінь реалізації автором бакалаврської роботи поставленої мети і завдань.

Результати дослідження, які завершують бакалаврську роботу, мають відображати кінцеві результати наукового дослідження студента. Це коротке резюме з усього змісту роботи, що показує, якою мірою вирішено завдання й досягнуто мети, сформульованої у вступі. Варто звернути увагу на те, що порядок подання висновків повинен відповідати порядку поставлених завдань

2.3.7. Список використаних джерел (додаток Д).

З кількох можливих способів упорядкування матеріалу у списку (за алфавітом, за видом джерела) найбільш вживаним є розміщення прізвищ авторів або назв творів за алфавітом. Кількість використаних джерел може бути не менше 35 у дипломній роботі освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Якщо список містить джерела, записані як кириличними літерами, так і латинськими, то спочатку потрібно подавати ті, які записані кирилицею, а потім латиницею (за алфавітом).

При складанні списку використаних джерел варто звернути увагу, що він подається як за абеткою (спочатку кирилиця, а потім латиниці), так за порядок використання в тексті. Опис джерела повинен включати:

- прізвище й ініціали авторів;
- назву друкованого видання;
- місце видання;
- назву видавництва;
- рік видання;
- кількість сторінок

2.3.8. Додатки.

За необхідності до додатків доцільно включити допоміжний матеріал (при його великій кількості та неможливості подати у тексті), необхідний для повноти сприйняття роботи. При написанні роботи варто користуватися правилом: якщо графічний об'єкт за розміром перевищує 2/3 сторінки, його рекомендовано перенести у додатки.

3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ

3.1. Загальні вимоги до оформлення бакалаврських робіт

Оформлення бакалаврської роботи має відповідати загальним вимогам до наукових робіт. Текст роботи набирають на комп'ютері через 1,5 міжрядкові інтервали (29–30 рядків на сторінці), друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210х297 мм); шрифт текстового редактора – Word Times New Roman або може бути замінено іншим подібним шрифтом чи іншим редактором, розмір 14 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту однаковою. Робота подається до захисту у переплетеному вигляді. Текст бакалаврської роботи повинен бути стислий, точний та логічно послідовний.

Текст викладають, дотримуючись норм чинного українського правопису, використовуючи стиль ділового мовлення, необхідний для службових документів. Потрібно користуватися усталеною лексикою, наявною в академічних словниках, дотримуватися прийнятої наукової термінології, умовних символів та скорочень, уникати діалектизмів, засобів художньої літератури, нових іншомовних запозичень тощо, якщо вони не є предметом дослідження.

3.2. Оформлення розділів (підрозділів)

Текст основної частини роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин бакалаврської роботи («ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ») та назви розділів друкують великими літерами симетрично до тексту, вирівнюючи по центру сторінки.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу, вирівнюючи за шириною аркушу. Крапку в кінці заголовку не ставлять.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом має дорівнювати одному абзацу.

Кожну структурну частину роботи (підрозділ входить до структурної частини – розділу!) необхідно починати з нової сторінки. У змісті потрібно вказати точну назву кожного розділу, підрозділу, пунктів та сторінки, з яких вони починаються.

3.3. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул здійснюють арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою наукової роботи студента є титульний лист, який включають у загальну нумерацію сторінок бакалаврської роботи. На титульному листі, листі з завданням, календарним графіком, змістом номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки наприкінці.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера ставиться крапка, в тому ж рядку друкують заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.2.» (другий підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Таблиці та графіки необхідно подавати в науковій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Рисунки і таблиці, які розміщені на окремих сторінках наукової роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю або рисунок, розміри котрого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках.

3.4. Вимоги до оформлення ілюстрацій, таблиць, формул та додатків

Ілюстрації (креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) потрібно розташовувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання у тексті. Якщо ілюстрації створені не автором роботи, необхідно зробити певні посилання, дотримуючись вимог чинного законодавства щодо авторських прав. Ілюстрації повинні мати назву, яку розташовують безпосередньо під зображенням. За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисуночний надпис). Ілюстрації позначаються словом «Рисунок...», яке разом із назвою ілюстрації розташовують після пояснювальних даних. Наприклад: «Рисунок 4.2. Діаграма розвитку...».

3.4. Вимоги до оформлення додатків

У додатку наводиться повний перелік документів, використаних автором, а також різноманітний ілюстрований матеріал, вихідні дані, які використовувалися в процесі написання роботи, проміжні результати, що не увійшли до основного тексту бакалаврської роботи. Окрім того, в додатка можуть бути вміщені, здійснені автором особисті переклади законодавчих актів, резолюції, які стосуються теми роботи та мають важливе значення для розкриття предмету дослідження.

Додатки оформлюють як продовження наукової роботи на наступних сторінках або у вигляді окремої частини (після списку використаних джерел), розміщаючи їх у порядку появи посилань у тексті наукової роботи. Нумери сторінок на додатках не вказуються.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках бакалаврської роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований маленькими буквами (крім першої великої) симетрично щодо тексту сторінки. З правого боку рядка над заголовком маленькими літерами (крім першої великої) друкується слово «Додаток __» і велика буква, що позначає додаток.

Додатки необхідно помічати послідовно великими буквами української абетки, за винятком букв Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ наприклад, «Додаток А», «Додаток Б» і т. д. Один додаток оформляється як додаток А.

При оформленні додатків окремою частиною на окремому аркуші друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ».

При використанні матеріалів в додатках необхідно поставити покликання на джерело, звідки було взято додаток наступним чином: під малюнком, графіком, таблицею пишеться слово «Джерело» курсивом, опісля ставиться покликання на те джерело. Якщо автором здійснено переклад якогось документу, тоді зазначається після слова «Джерело» «перекладено автором на основі» (пишеться курсивом) і знову ж таки вказується покликання.

3.5. Вимоги до оформлення списку використаних джерел та правила цитування

Список використаних джерел містить за абеткою повний перелік використаних автором у бакалаврській роботі інформаційних джерел. Список використаних джерел для бакалаврської роботи повинний включати не менш 50 джерел. Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарата, що містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщається після висновків та перед додатками.

При формуванні списку використаних джерел та покликань студентам рекомендується використовувати спеціальні комп'ютерні програми, які значно полегшують роботу з покликаннями та списком використаних джерел. До таких програм відносяться Zotero

Mendeley. Програми є у відкритому доступі у мережі інтернет, а також зроблено перепосилання на сайті кафедри: <https://kmv.pnu.edu.ua/navchalno-metodychni-materialy/>

Список використаних джерел розміщується в кінці роботи на окремій сторінці. Він надає інформацію, необхідну для того, щоб знайти і отримати будь-яке джерело, процитоване в тексті документа. Кожне джерело, процитоване в роботі має з'явитися у списку використаних джерел. Так само, кожен запис у списку використаних джерел має бути згаданим в тексті роботи.

Заголовок розміщується по центру. Після заголовку необхідно відступити два рядки та розмістити список використаних джерел.

Міжрядковий інтервал протягом списку – 1,5.

Бібліографія наводиться в алфавітному порядку (за прізвищем автора або редактора/укладача, якщо немає автора). Першим у списку подаються джерела кирилицею, наступні – латиницею.

Кожен бібліографічний опис джерела починається з нового рядка та абзацу з вирівнюванням по ширині.

Бібліографічний опис складають безпосередньо з друкованих творів або виписують із каталогів і бібліографічних покажчиків цілком без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв і та. ін. Завдяки цьому можна уникнути повторних перевірок, уставок пропущених відомостей.

При написанні бакалаврської роботи студент повинний давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати які наводяться у науковій роботі, або на висновки які розробляються; проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена бакалаврська робота. Такі посилання дають можливість відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його утримання, мову тексту, обсяг.

Якщо використовуються відомості, матеріали з оглядових статей, інших джерела з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно зазначити номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела, на які надані посилання в бакалаврській роботі.

Посилання в тексті бакалаврської роботи на джерела необхідно відзначати порядковим номером по списку використаних джерел, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, [1, с. 7] (внутрішньотекстові покликання) або дозволяються підрядкові виноска. Приклад: При складанні рекомендацій використані наступні джерела 1. Де одиниця – це перша цитати. В подальшому в тексті цитати вказуються відповідно до послідовності використання у зростаючому інтервалі.. Наприклад: 2, 3 і т.д.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться у тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, пропозицій, абзаців при цитуванні припускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома точками, які беруться у квадратні лапки. Приклад: «У теорії міжнародних відносин чітко простежуються три методологічні підходи: лібералізм, консерватизм та революціонізм [3, с. 35]» зазначає Дж. Голдштайн. При розриві, цитата виглядає наступним чином: «У теорії міжнародних відносин [...] підходи: лібералізм, консерватизм та революціонізм» Вони ставляться в будь-якому місці цитати (на

початку, усередині, на кінці). Якщо перед опущеним текстом або за ним стояв розділювальний знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що є значною економією тексту, слід бути гранично точним у викладі думок автора, коректним щодо оцінки його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

д) якщо необхідно виявити відношення автора бакалаврської роботи до окремих слів або думок із цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

4. Захист роботи

На захист бакалаврських робіт у експертну комісію подають:

- зброшурований примірник бакалаврської роботи з висновком завідувача кафедри про допуск до захисту;

- письмовий відгук керівника з характеристикою діяльності випускника під час виконання роботи без зазначення оцінки (додаток Е);

- письмова рецензія на кваліфікаційну роботу з зазначенням рекомендованої оцінки.

Крім цього, Експертній комісії до захисту бакалаврської роботи можуть бути подані:

- друковані статті, тези, програми конференцій за темою роботи, у яких автор брав участь;

- зразки матеріалів і виробів;

- документи, які вказують на практичне застосування роботи тощо.

Захист проводиться на відкритому засіданні ЕК за участю не менш ніж половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії. На захисті можуть бути присутні і брати участь в обговоренні всі бажаючі, не порушуючи порядку й процедури захисту, оскільки захист є прилюдним.

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи;

- запитання до автора;

- оголошення відгуку наукового керівника та рецензії;

- відповіді студента на запитання членів ЕК та осіб, присутніх на захисті;

- заключне слово студента;

- рішення комісії про оцінку роботи.

Вступне слово необхідно підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому доцільно висвітлити такі важливі питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; що вдалося встановити, виявити, довести; якими методами це досягнуто; з якими труднощами довелося зіткнутися в процесі дослідження, які положення не знайшли підтвердження.

У виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника та рецензента. Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 10 хвилин. Для кращого сприймання присутніми матеріалу бажано підготувати презентацію або виготовити необхідні таблиці, діаграми, графіки. Під час захисту бакалаврської роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуку та рецензії, а також у виступах на захисті. Відповідати на запитання членів ЕК та присутніх на захисті слід тільки по суті.

У заключному слові студент висловлює свої висновки щодо результатів обговорення його роботи.

Захист бакалаврської роботи фіксується в протоколі ЕК. Результати захисту випускної роботи визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно». Оцінка за бакалаврську роботу виставляється на закритому засіданні ЕК і оголошується її головою випускнику і всім присутнім на відкритому засіданні.

Тривалість захисту однієї кваліфікаційної роботи не повинна перевищувати 20 хвилин.

4. ПІДГОТОВКА, ПОРЯДОК ТА ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ

4.1. Попередній захист бакалаврських робіт

Бакалаврські роботи проходять попередній захист на засіданні відповідної кафедри за встановленим графіком, але не пізніше як за місяць до початку підсумкової атестації. Попереднім захистом бакалаврської роботи може вважатися, за рішенням кафедри, виступ та участь студента у наукових конференціях – університетських, міжуніверситетських, всеукраїнських тощо.

На попередній захист студент повинен подати віддрукований та перевірений науковим керівником текст роботи. Захист проводиться на засіданні кафедри за обов'язкової присутності завідувача кафедри та наукового керівника і передбачає такі процедурні етапи:

- виступ автора бакалаврської роботи з повідомленнями про основні положення роботи;
- детальні відповіді студента на усні та письмові запитання членів кафедри щодо змісту й суті роботи;
- виступ наукового керівника про якість виконання роботи, про можливість допуску роботи до захисту перед ЕК.

Кафедра робить висновки про готовність роботи до захисту перед ЕК, встановлює час роботи над зауваженнями та термін подачі роботи, оформленої згідно з вимогами, на кафедру. На цьому ж засіданні кафедри затверджуються рецензенти бакалаврських робіт.

4.2. Рецензування бакалаврських робіт

Рецензія на бакалаврську роботу є необхідним елементом творчих дебатів на захисті роботи, гарантією точного і неухильного виконання встановлених вимог до неї. Від ретельності роботи рецензента, аргументованості й повноти його висновків, залежить оцінка бакалаврської роботи на засіданнях ЕК. Критичний підхід до бакалаврського дослідження – це головний критерій високого професіоналізму рецензента та необхідна умова належної конструктивної дискусії під час захисту роботи. Рецензія на бакалаврську роботу подається на кафедру не пізніше, ніж за 5 днів до захисту дипломної роботи.

Рецензування бакалаврських робіт проводять викладачі, які є фахівцями з певної спеціальності. Склад рецензентів затверджує завідувач випускової кафедри вищого навчального закладу. Рецензентом на бакалаврську роботу може бути внутрішньою (надається науковим чи науково-педагогічним працівником, який працює у закладі вищої освіти, де виконувалася робота) або зовнішньою (надається фахівцем з даної спеціальності, який не працює у закладі вищої освіти, де виконувалася бакалаврська робота).

Рецензія має бути об'єктивною, відображати як позитивні, так і негативні сторони роботи й містити оцінку за прийнятою шкалою оцінювання знань студентів. Особливу увагу в ній потрібно звернути на:

- актуальність теми;
- вміння застосовувати теоретичні знання для вирішення конкретних практичних завдань;
- наявність у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, їх перспективність, практична цінність;

- достовірність результатів і обґрунтованість висновків автора; – стиль викладу й оформлення роботи;
- недоліки роботи.

Рецензія не повинна дублювати відгук наукового керівника, тому що відгук керівника – це в основному характеристика професійних якостей випускника та його роботи в процесі проектування, а рецензія – це характеристика якості безпосередньо бакалаврського дослідження. Студент має право заздалегідь ознайомитися із текстом рецензії. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від її захисту.

4.3. Підготовка роботи до захисту

Не пізніше як за місяць до захисту студент подає на відповідну кафедру для реєстрації:

- зброшурований примірник бакалаврської роботи із висновком завідувача відповідної кафедри про допуск до захисту;

- письмовий відзив наукового керівника з характеристикою діяльності випускника під час написання бакалаврської роботи без зазначення оцінки;

- письмову рецензію на бакалаврську роботу із зазначенням оцінки.

4.4. Перевірка на академічний плагіат

Порядок розгляду фактів академічного плагіату та інших видів порушень академічної доброчесності здійснюється на основі та у відповідності до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Дипломна робота студента має виконуватися із застосуванням загальних засад та правил наукової етики та академічної доброчесності.

При виконанні дипломної роботи студент зобов'язаний:

- ☐ з повагою ставитися до авторських прав інших осіб, дослідження яких він використовує при виконанні дипломної роботи;

- ☐ коректно застосовувати інформацію з інших джерел шляхом здійснення належного цитування;

- ☐ не допускати проявів академічної доброчесності, серед яких академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація тощо.

Дипломна робота, у якій виявлено ознаки академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності, не допускається до захисту та повертається студенту на виправлення та доопрацювання. Види академічної відповідальності (зокрема, додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що мають бути затверджені (погоджені) основним колегіальним органом управління закладу освіти та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їхньої відповідальності (п. 3.3 Кодексу честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).

Академічним плагіатом вважається оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднення творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Серед інших видів порушень академічної доброчесності, окрім академічного плагіату, є:

- ☐ самоплагіат – оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- ☐ фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі;
- ☐ фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу.

Для уникнення академічного плагіату при написанні дипломної роботи студент повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі дані. Якщо в ДР використано запозичений матеріал без посилання на автора та джерело, то робота за рішенням кафедри знімається з розгляду.

Перевірці на плагіат підлягає основна частина роботи (без списку використаних джерел та додатків) в електронному вигляді у представлених форматах: *.doc, *.docx, *.rtf. Кожен структурний підрозділ рішенням вченої ради затверджує відсотки унікальності дипломної роботи. Перевірку на плагіат забезпечує одноразово і безкоштовно ректорат університету. Випускові кафедри забезпечуються при цьому демоверсіями ліцензійної програми на антиплагіат. Науковий керівник та студент попередньо повинні бути ознайомлені з встановленими програмою показниками щодо оригінальності тексту. Якщо встановлено факт академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності, то відповідальність лежить на авторові роботи. Перевірка на плагіат має бути здійснена не пізніше ніж за 20 днів до захисту, враховуючи і строк перевірки. Перевірка не повинна перевищувати десяти днів.

Результати перевірки на академічний плагіат потрібно обговорити на засіданні випускової кафедри. Процедура перевірки на плагіат та її наслідки регулюються «Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»».

4.5. Захист бакалаврських робіт

На захист бакалаврських робіт у екзаменаційну комісію подають: – зброшурований примірник бакалаврської роботи з висновком завідувача кафедри про допуск до захисту; – письмовий відгук керівника з характеристикою діяльності випускника під час виконання роботи без зазначення оцінки (додаток Е); – письмова рецензія на кваліфікаційну роботу з зазначенням рекомендованої оцінки.

Крім цього, Екзаменаційній комісії до захисту бакалаврської роботи можуть бути подані:

- друковані статті, тези, програми конференцій за темою роботи, у яких автор брав участь;
- зразки матеріалів і виробів;

– документи, які вказують на практичне застосування роботи тощо.

Захист проводиться на відкритому засіданні ЕК за участю не менш ніж половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії. На захисті можуть бути присутні і брати участь в обговоренні всі бажаючі, не порушуючи порядку й процедури захисту, оскільки захист є прилюдним.

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи;
- запитання до автора; – оголошення відгуку наукового керівника та рецензії;
- відповіді студента на запитання членів ЕК та осіб, присутніх на захисті; – заключне слово студента;
- рішення комісії про оцінку роботи.

Вступне слово необхідно підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому доцільно висвітлити такі важливі питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; що вдалося встановити, виявити, довести; якими методами це досягнуто; з якими труднощами довелося зіткнутися в процесі дослідження, які положення не знайшли підтвердження. У виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника та рецензента. Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 10–15 хвилин. Для кращого сприйманий присутніми матеріалу бажано підготувати презентацію або виготовити необхідні таблиці, діаграми, графіки.

Під час захисту бакалаврської роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуку та рецензії, а також у виступах на захисті. Відповідати на запитання членів ЕК та присутніх на захисті слід тільки по суті. У заключному слові студент висловлює свої висновки щодо результатів обговорення його роботи.

Захист бакалаврської роботи фіксується в протоколі ЕК. Результати захисту випускної роботи визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно». Оцінка за бакалаврську роботу виставляється на закритому засіданні ЕК і оголошується її головою випускнику і всім присутнім на відкритому засіданні. Тривалість захисту однієї кваліфікаційної роботи не повинна перевищувати 30 хвилин.

4.5.1. Оцінювання бакалаврських робіт

Результати захисту дипломних робіт оцінюються з використанням Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) (за шкалою «А», «В», «С», «D», «Е», «FX», «F»); національної системи («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»); системи ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (100-бальна шкала). Конкретні критерії оцінювання формуються у відповідності до компетентностей дослідницьких процесів та розробляються випусковими кафедрами. При визначенні оцінки бакалаврської роботи приймається до уваги рівень теоретичної, наукової та практичної підготовки студентів. Рішення ЕК про оцінку бакалаврської роботи приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь у її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

При визначенні оцінки роботи повинна бути врахована думка рецензента, виступ студента під час захисту своєї роботи, його відповіді на зауваження рецензента та на запитання членів екзаменаційної комісії. Повторний захист бакалаврських робіт з метою підвищення оцінки не дозволяється. У випадках, коли захист бакалаврської роботи не відповідає вимогам

рівня підсумкової атестації, екзаменаційна комісія ухвалює рішення про те, що студент є неатестованим, про що здійснюється відповідний запис у протоколі засідання комісії. У такому випадку екзаменаційна комісія встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він повинен опрацювати нову тему, визначену відповідною кафедрою навчального закладу.

Повторний захист бакалаврської роботи дозволяється протягом трьох років після закінчення вищого закладу освіти, але не раніше, як під час наступної підсумкової атестації. Студент, який отримав незадовільну оцінку за бакалаврську роботу, відраховується з вищого навчального закладу. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

Усі засідання Екзаменаційної комісії протоколюються, вносяться оцінки, одержані при захисті дипломної роботи, особливі думки і зауваження членів комісії, вказуються кваліфікація та державний документ (з відзнакою чи без відзнаки), що видається студенту-випускнику. Протокол підписують голова та члени Екзаменаційної комісії, які брали участь у засіданні. Після закінчення роботи Екзаменаційної комісії голова комісії складає звіт, у якому дається аналіз рівня підготовки випускників зі спеціальності, якість виконання бакалаврських робіт, відповідність тематики та змісту робіт сучасним вимогам, характеристика знань студентів, виявлених під час захисту, недоліки у підготовці з окремих дисциплін (питань), висловлюються рекомендації щодо поліпшення навчального процесу. Загальні підсумки роботи Екзаменаційної комісії обговорюються на засіданні Вченої ради факультету (інституту).

4.5.2. Порядок зберігання бакалаврських робіт

Рукописи бакалаврських робіт та їх електронні версії, передані у десятиденний термін після захисту відповідно до акту передачі, зберігаються протягом п'яти років у Науковій бібліотеці.

Титулка

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему

«МІГРАЦІЯ ПОЛЯКІВ ДО ЄС ПІСЛЯ ВСТУПУ»

Виконав(ла): студент(ка): 4 курсу

групи МВ-____

**спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»**

Прізвище ім'я по-батькові

Науковий керівник:

Рецензент

Допущено до захисту:

«____» _____ 2020 р.

Календарний план та завдання

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин

Освітній рівень: бакалавр

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Затверджено на засіданні

Кафедри міжнародних відносин

Протокол № _ від __ жовтня 202_ року

Завідувач кафедри

_____ доц. Стецюк Н.М.

**З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

ХУДЯК ВІКТОРІЇ РОМАНІВНИ

Тема роботи:

Керівник роботи: Цепенда Ігор Євгенович, доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин

2. Перелік питань, які потрібно розробити:

3. Дата видачі завдання: __ жовтня 202_ року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

п/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір та узгодження теми з науковим керівником	жовтень 2024	Виконано
2	Узгодження з науковим керівником змісту та вступу роботи	грудень 2024	Виконано
3	Виконання першого розділу роботи	Грудень 2024 – січень 2025	Виконано
4	Виконання другого розділу роботи	лютий 2025	Виконано
5	Виконання третього розділу роботи	березень-квітень 2025	Виконано
6	Формування висновків, корегування вступної частини роботи та кінцеве оформлення роботи	квітень 2025	Виконано
7	Здача готової роботи науковому керівнику	травень 2025	Виконано
8	Попередній захист бакалаврської роботи	травень 2025	Виконано
9	Робота над зауваженнями	до 01 червня 2025	Виконано
10	Проходження перевірки на наявність плагіату	до червня 2025	Виконано
11	Рецензування роботи	до червня 2025	Виконано

Студент _____

Худяк вікторія Романівна

Керівник роботи _____

Цепенда Ігор Євгенович

Приклад змісту

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	16
ВСТУП.....	18
РОЗДІЛ I КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	25
1.1. Теоретичні підходи до визначення основних понять.....	25
1.2. Стан наукової розробки та джерельна база дослідження	55
Висновки до РОЗДІЛУ I	72
РОЗДІЛ II НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У НІМЕЦЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИНАХ ПІСЛЯ ПАДІННЯ БЕРЛІНСЬКОГО МУРУ ТА В УМОВАХ ДЕКОМУНІЗАЦІЇ ПОЛЬЩІ	76
2.1. Деісторизація двосторонніх відносин	76
2.2. Роль Союзу Вигнаних у двосторонніх відносинах.....	102
Висновки до РОЗДІЛУ II	141
РОЗДІЛ III НІМЕЦЬКО-ПОЛЬСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ОБ'ЄДНАНІЙ ЄВРОПІ.....	145
3.1. Нова політика історичної пам'яті Польщі та її вплив на німецько-польські відносини.....	145
3.2. Комеморативні практики у двосторонніх відносинах.....	178
3.3. Проблема репараційних виплат у німецько-польських відносинах	209
Висновки до РОЗДІЛУ III.....	226
ВИСНОВКИ	228
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	238
ДОДАТКИ.....	285

Приклади оформлення списку літератури згідно ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги (монографії, підручники, посібники)	
Один автор	Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник/ Вид. 3-тє, стереотипне. К.: Академвидав, 2009. 560 с. Johnson L.K. Bombs, bugs, drugs and thugs: intelligence and America's quest for security. New York; London: New York University Press, 2000. 326 p.
Два автори	Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підручник. К.: Знання, 2007. 447 с.
Три автори	Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків, 2011. 312 с.
Чотири і більше авторів	Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: монографія / Л.О. Калмикова, С.Д. Дем'яненко, Н.В. Харченко, Л.А. Порядченко. К.: Вид. «ПП Медведєв», 2007. 304 с. Колективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / Є. І. Григоренко та ін. – Харків: [б. в.], 2013. – 352 с. .
Автор(и) та редактор(и)/упорядник(и)	Інформаційне законодавство України: науково-практичний коментар/ В.О. Горобцов [та ін.]; за ред. Ю.С.Шемшученка. К.: ТОВ Вид. «Юридична думка», 2006. 232 с.
Автор (и) та перекладач(и)	Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях / вступ. ст. Н. И. Панова; пер. с итал. М. М. Исаев. К.: Ин Юре, 2014. 240 с.
Без зазначення автора	Галузева економічна політика держави: проблеми правового забезпечення: колект. моногр. / за наук.ред. Д. В. Задихайла. Харків: Юрайт, 2013. 520 с. Конституція України: наук.-практ. комент. / редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2012.

	1128 с.
Багатотомні видання	Літопис УПА. Торонто, Львів: Літопис УПА, 1977. Т. 2. 256 с. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 2 т. / за ред.: В. В. Сташис, В. Я. Тацій. 4-те вид., переробл. і допов. Т.1. Харків: Право, 2010. 456 с. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права: в 6 т. Т. 4: Особенная часть. Косвенные налоги. Харьков: Право, 2007. 536 с.
Інші видання	
Автореферати дисертацій	Антонюк Н. Українське культурне життя в Генеральній Губернії (1939-1944 рр.): Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. докт. історичних наук. Львів, 1999. 35 с.
Дисертації	Сокурєнко В. В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні: дис. д- ра юрид. наук: 12.00.07 / Нац. акад. внутр. справ. К., 2016. 573 с. Костенко В. О. Економіко-правове забезпечення використання та охорони земель: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 183 с.
Архівні документи	Звіт про так звані національні збори українців у Львові від 30 червня 1941 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 1-5.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль: Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт / НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).
Стандарти	ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид.офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид.офіц. К.: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Бібліографічні	Українсько-польські стосунки періоду Другої світової війни у

показчики	вітчизняній історіографії. Бібліографічний показчик / уклад: О.Є. Лисенко, О.В. Марущенко. Київ – Івано-Франківськ, 2003. 124 с. Систематизований показчик матеріалів з питань адміністративної реформи, опублікованих у Віснику Національної академії державного управління за 1997– 2005 роки / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; уклад.: О. О. Бабінова, О. Г. Белінська. К.: Вид-во НАДУ, 2006. 11 с.
Каталоги	Історико-правова спадщина України: кат.вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області: кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів: Новий час, 2003. 160 с.
Частина видання	
Частина книги	Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Вид. 5-те, стер. К.: Знання, 2006. С. 226 – 228.
Стаття з довідкового видання	Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння. Великий енциклопедичний юридичний словник. К.: Юрид. думка, 2007. С. 550. Гончаренко В. Д. Повне зібрання законів Російської імперії. Велика українська юридична енциклопедія. Харків: Право, 2016. С. 573–574.
Стаття з продовжуваного видання	Данильян О. Г., Петришин О. В. Проблема взаємовпливу правового виховання державотворчого процесу: українські реалії. Вісник Національної академії правових наук України. Харків, 2010. № 2. С. 28–39.
Стаття з періодичного видання (журнал, газета)	Юр'єва Н. Навчання рідної мови за творами Василя Сухомлинського. Палітра педагога. 2012. №5. С.5–10. Залуцький О.«Мелодії життя» Юрія Гіни. Українська музична газета. 2012. №3(85). С.3.
Рецензії	Драч О. О. [Рецензія]. <i>Український історичний журнал</i> , 2016. № 1. С. 217–219. Рец. на кн.: Темченко А. І. Традиційні мантичні практики: архайка знакової системи. Черкаси: ІнтралігаТОР, 2015. 112 с.

Тези, доповідь	Стефанюк Г.В. Соціальне становище вчительства Галичини в роки нацистського «нового порядку». <i>Інтелігенція і влада: матеріали Шостої Всеукраїнської наукової конференції</i> (Одеса, 20–23 травня 2014 р.). Одеса: Астропринт, 2014. С. 233–235.
Нормативно-правові та інші юридичні акти, опубліковані в офіційних джерелах оприлюднення, в тому числі електронні ресурси	
	Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с. Конституційний Суд України: рішення, висновки / відп. ред. А. С. Головін; уклад.: К. О. Пігнаста, О. І. Кравченко. Київ: Логос, 2011. Кн. 10. 431 с. Правова основа діяльності органів державної влади: зб. нормат. актів / упоряд. П. М. Любченко. Харків: ФІНН, 2010. 303 с. Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. Освіта. 2002. 24 квіт. (№ 14). С. 2–4.
Електронні ресурси	
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11. 2017).
Законодавчі документи	Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).
Періодичні видання	Клітна М. Р., Брижань І. А. <i>Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні</i>. Ефективна економіка. 2013. № 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvnaekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017).
Сторінки з веб-сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).

ВІДГУК
на бакалаврську роботу

студента _____
(прізвище, ім'я)

на тему _____

Загальна оцінка дипломної роботи та висновки щодо рекомендації до захисту в ЕК

Науковий керівник _____

(Ініціали прізвище підпис, посада, місце роботи)
“ _____ ” _____ 20__ р.

ВІДГУК
на бакалаврську роботу

студента _____
(прізвище, ім'я)

на тему _____

Загальна оцінка дипломної роботи та висновки щодо рекомендації до захисту в ЕК

Науковий керівник _____

(Ініціали прізвище підпис, посада, місце роботи)
“ _____ ” _____ 20__ р.